

386-35
1973
MUNKA 3

249
szervezeti élet

Huszonöt évvel ezelőtt a Chinoinban

Beszélgetés Darvas József egykori munkásigazgatóval

Huszonöt évvel ezelőtt, 1948. március 26-án, kora reggel történt. A nagybirtokok felosztása, a bányák, s a nagybankok, valamint az érdekelt-ségükbe tartozó mammutvállalatok népi-nemzeti tulajdonba vétele után Magyarország 549, száz munkásnál többet foglalkoztató gyárából kites-sékelték a tőkés tulajdonost, vagy megbízottját. Valamennyi gyár és vállalat irányítását munkásigazgatók vették át. Az államosítás véget vet-tett a kizsákmányolásnak. A munká-sok, a dolgozók tulajdonosai, gazdái lettek országuknak.

Az első munkásigazgatók között volt Darvas József újpesti munkás, a Chinoin népszerű Csibije. A villany-szerelő mestersége ellenére segéd-munkásként foglalkoztatott, öles ter-metű, hetykén vidám, bátor, s okos szavú férfit — a Magyar Kommu-nista Párt helybeli titkárát minden-ki ismerte, tisztelte a gyárban. Meg-bízását a munkások, a vegyészek, s a tisztviselők is magától értetődő-nek fogadták.

Történelmi távlatból

Az államosítás közelgő jubileuma alkalmából felkerestük Darvas Jó-zsef elvtársat, aki válaszolt kérdé-seinkre.

— Immár történelmi távlatból szemlélhetjük a negyedszázaddal ez-előtti eseményeket. Hogyan értékeli ma az államosítás szükségességét?

— A felszabadulás után — jólle-het a gyár épületeit, termelőberende-zéseit, s műszaki, illetve kutatógár-dáját alig érte veszteség; noha a tes-tileg, lelkileg leromlott, többé-kevés-bé beteg lakosság minden korábbi-nál több gyógyszert igényelt — a Chinoin az 1945 és 1947 közötti évek-ben alig termelt. S ezt csak részben

magyarázza a nyersanyaghiány. A várható társadalmi átalakulás bi-zonytalan iránya, az a kérdés, hogy a hatalmat kinek sikerül megragad-nia, a tőkéseket és kiszolgálóikat ér-dekteleenné tette az újjáépítésben, a termelés gyors megindításában. Azt sem hallgathatjuk el, hogy e bizony-talanság a felszabadulástól azonnali hatalmát remélő munkásság sorai-ban is átmeneti passzivitást okozott.

— A Magyar Kommunista Párt 1946-ban megtartott III. kongresszu-sa azonban kiadta a szükséges jel-szót, ma is a fülemben cseng: *Nem a tőkéseknek, a népnek építjük az or-szágot!* A jelszó nemcsak megerősít-tett bennünket a jövőben, hanem rá-mutatott a tennivalókra és nagy agi-tatív erejű fegyvert adott a kezünk-be. Hányszor, de hányszor elmond-tuk a műhelyekben: *Wolféktól nem akarunk ócskavasat átvenni ...* A munkások s a szakemberek legjobb-jai értékelték belőle. Már 1946-ban si-került megszervezni az első munka-versenyt. *Egyszóval az államosítás nélkülözhetetlen és döntő tett volt. Történelmi szükségességét meg-tett utunk, felemelkedésünk igazolja.* Szűkebb területet, a gyógyszeripart vizsgálva, a világhír, a nemzetközi tudomány megbecsülése bizonyítja.

— Hallhatnánk-e arról, hogy mi történt huszonöt évvel ezelőtt már-ciusban, a Chinoinban?

— A hazai szerves gyógyszeripar, egyszersmind a cég megalapítója és utolsó tényleges kapitalista vezér-igazgatója: Dr. Wolf Emil ekkor már nem élt. Már nem emlékszem a hó-napra, talán január, vagy február le-hetett, behívtak a pártközpontba, a káderosztályon Csendes Károly fo-gadott. Beszélggettünk, terveimről kérdezgetett. Mint egykori ifjúsági válogatott futballista, s az UTE „örö-

kös” szurkolója, elmondtam, hogy szívesen foglalkoznék a sporttal. Eb-ben meg is egyeztünk. Kifelé menet összetalálkoztam Földes Lászlóval, a káderosztály akkori helyettes vezető-jével.

— Mit csinálsz itt? — kérdezte.

— Elmondtam.

— Te Csibi! A jó fenét leszel sportvezető, rád szükség van a Chi-noinban! — válaszolta. Akkor még nem sejtettem, hogy a sorsom el van boronálva...

— A nagy nap dátumát mi gyári kommunisták sem tudtuk előre, de hogy közel van, abban biztosak vol-tunk. A vállalat minden értékét lel-tárba vettük. A raktárban levő ka-kaó, csokoládé és krumplicukor — amivel a gyógyszerek bevonata ké-szül — akkor aranyat ért. A készle-tet sokan próbálták megdezsálni, de nyitva tartottuk a szemünket. Még Wolf vejét, az igazgatóság egyik tagját, a minden hájjal megkent dr. Csuppyt sem engedték a raktár kö-zelébe.

— Ha jól emlékszem, március 26-án hűvös reggelre ébredtünk. A ki-csiny ebédlőbe összehívtuk a Chino-in dolgozóit, talán ezren zsúfolódhat-tunk össze. Felálltam és bejelentet-tem: *A munkásosztály kezébe vette a hatalmat. Mutassuk meg, hogy é-lni tudunk vele.* Nagy volt az öröm, a lelkesedés. Elénekeltek az Interna-cionálét és folytattuk az Internac-ionálét és folytattuk a munkát. Én úgy, ahogy voltam, munkaruhában, beültem egy kis irodába. Dr. Csup-pay és egy-két társa nyugatra sző-kött. Földi professzor Kőnig doktor-al hozzálátott a magyar penicillin előállításához; hamarosan sikerült nekik, mindketten Kossuth-díjat kaptak.

Kommunisták nevelték

Ha nem érzi magát elfogultnak, kérjük, válaszoljon a következő kér-désünkre.

— Vajon magától értetődő volt-e a magasabb képzettséggel nem ren-delkező munkásigazgatók kineve-zése?

— Jóllehet a kérdés engem is érint, elfogulatlanul és szívesen vá-laszolok rá. *Kinevezésünk nem volt a világ legtermészetesebb dolga, de történelmileg, akkor megkerülhetet-lenül szükséges volt. Közülünk né-hányan hamar kihullottak a min-dennapok rostáján, a többség azon-ban emberileg s szakmailag felnőtt a feladatokhoz. Gondolom, senki sem vitathatja, hogy az utóbbiaknak nem csekély részük van mai életünk gazdagságában.*

Darvas József már negyvenéves volt, amikor 1948-ban egyik napról a másikra a Chinoin Gyógyszer-gyár országos feladatait kellett a vállára vennie. Szerencsés hely-zetben vagyunk, hiszen a végered-ményt tudjuk: sikerült. Íme, mu-tatóban néhány adat: huszonhá-rom évig volt igazgató; ezalatt a

Párt és állami ve-zetők látogatása a 60-as években a Chinoinban. (Darvas József csillaggal je-lölve.)

gyár létszáma a hatszorosára, termelése hárommillió forintról 2,1 milliárdra nőtt; elindította az antibiotikumok gyártását; több Kossuth-díjas tudóst segített pályáján, mint amennyi száz másik gyárban fellelhető; a vállalatot a magyar gyógyszerexport legfőbb bázisává fejlesztette, s a gyár jövőjéről sem feledkezett el, kiküzdötte a rekonstrukciójának megindulását. Mindezt hogyan? A kérdésre csak élete, küzdelmei adhatnak feleletet.

A gyerekkor.

— 1908-ban Újpesten, az akkori Szent Gellért utca egyik bérkaszárnyájában tizenegy gyermekes családban születtem. Az a ház volt az első iskolám; két utcában is volt bejárata, átjáróház volt. A háziúr hetente kérte a lakbért. A munkanélküli, üres zsebű proli hétfőn a főbejáraton át beköltözött, szombaton, mit is tehetett mást, a hátsó kapun fizetés nélkül távozott. A tulajdonos nem hagyta magát. Már pénteken bekopogtatott a lakásokba, ha nem kapott pénzt, az egész család repült. Abban az időben a kapualj tele volt borotválkozó emberekkel. Apám villanyóra leolvasó volt a FŐBUSZ-nál, hét gyerek maradt életben, mindannyian szakmát tanulhattunk.

Az ifjúkor.

— A Megyeri úton, a stadionnal szemben állt egy motorgyár, 1922-ben ott lettem műszerész tanuló. Később a család már az én keresetemet sem nélkülözhetette, villanyszerelő inasnak álltam, azt a szakmát előbb ki lehetett tanulni. Közben a Testvériségben futballoztam, 26-ban ifjúsági válogatott lettem. Növekedett a munkanélküliség, s megalakult a profi liga, szülői beleegyezéssel a második ligában profi lettem. Hetente öt pengőt fizettek, abból nem lehetett megélni, egy év után abbahagytam. A Magyar Pamutipár játékosokat keresett, állást is adott, beléptem. Egy meccsen eltörtött a lábam, kitettek az utcára. 1924-től kijártam az alsógödi Dunaparttra, a Fecskefészek, s a Takácskert közti vágatban munkásfiatalok találkoztak. Ott ismerkedtem meg *Söllner Jóska* bácsival és a *Kruzlák-fivérekkel*, akiknek a neve ma már a magyar munkásmozgalom újabkori történelmében szerepel. Ők neveltek tudatos emberré, kommunistává.

A felnőttkor.

— Ne tartsák szerénytelenségnek, ha azt mondom, erről regényt lehetne írni. 1932-ben kerültem a Chinoinba. A Kémia I. üzemben a vágóhidről hozott állati belsőségeket mostam, hordókat gurítottam. Az órabér 32 fillér volt, hetente három napot dolgozhattunk. Öltöző, fürdő, ebédlő a munkásnak nem járt; a szabadságot a művezető kénye-kedve szerint

1958-ban nagy tűz veszélyeztette a Chinoint. A Magyarországon államosozó szovjet déli hadseregszázados katonái gyors és önfeláldozó munkával nagyban hozzájárultak a gyár megmentéséhez. Képünkön: Darvas József igazgató és a vállalat egyik régi dolgozója megköszöni a szovjet harcosok segítségét

állapította meg. Aki ellentmondott, az repült. 1939-től katonai parancsnokság működött a gyárban. Ilyen körülmények között nem sokan vállalták a mozgalmi munka veszélyét. *34-ben azonban már kommunista sejt működött nálunk, tagjai: Permutter Róbert, Kovács József, Engel György, Páli József, Klein Imre, Golács Ernő, a Párizsból kommunista párttagként hazatért Mihály bátyám, jómagam és még mások voltak. Szavunk a legtöbb műhelybe eljutott. Május elseje közeledtével krétával beírtuk a csillék, jégszállító kocsik belsejébe: Világ proletárjai egyesüljetek! Hogy a felvonuláson részt tudjunk venni, napokkal előbb beteget jelentettünk. *Vitaminokat, gyógyszereket „szereztünk”, s azt a Vörös Segély útján eljuttattuk a börtönökben színlődő elvtársaknak.**

Egy boldog ember

— A felszabadulást a családomban egyedül én értem meg, életemet feleségem bátorságának, leleményességének köszönhetem. 1945. februárjában már bent voltam a gyárban, minden nap többen lettünk, tavaszra négyszázan verődünk össze. A Kommunista Pártnak harmincöt tagja volt, engem tettek meg titkárnak. Kezdeményezésünkre és természetesen részvételünkkel először kitaláltuk a műhelyeket, majd hozzáálltunk a megmaradt alapanyagok és félkész termékek felkutatásához. Akkoriban a legegyszerűbb gyógyszer is kincset ért, sajnos, nem sok anyagot találtunk. *Hogy a munkásokat s az értékes műszaki gárdát a közelgő jobb, nagy napokig együtt tartsuk, minden hasznos munkát elvállaltunk. Vagonokat javítottunk a MÁV-nak, később az előbányászott, úgynevezett két-három generációs anyagokból — magyarul maradékokból — sikerült némi gyógyszert készíteni. A részvénytársaság feje, Wolf értéktelen papírpénzzel akart fizetni, mi azonban kikényszerítettük, hogy lisztet, cukrot és zsírt adjon a dolgozóknak.*

— Az államosítás előtt és után hónapokig voltam pártiskolán. Részt vettem az MKP választási akcióiban, bejártam az egész országot. A szó szoros értelmében éjjel-nappal és vasárnap is tanultam, elvégeztem a Gazdasági-Műszaki Akadémiát. Amikor a párt magasabb, rangosabb tisztségeket bízott rám, akkor is helytálltam, de az első adandó alkalmammal mindig visszamentem Újpestre, a Chinoinba. A gyárban 1956-ban, az ellenforradalom nehéz heteiben is sikerült megőrizni a kommunistákba, a munkáshatalomba vetett bizalmat. 1971 végén nagyszerű tettekre képes, világhírű gyárat hagytam utódjaimra. Boldog ember vagyok.

Befejezésül arra kértük, mondja el, mit tart a jó vezető legfontosabb erényének?

— A vezetni tudást ma már nálunk is iskolában tanítják. Elméletéről s gyakorlatáról napjainkban cikkek százai, könyvek tucatjai jelennek meg, s ez nagyon jó dolog. Ezért ne tekintétek vulgáris válasznak, ha röviden azt mondom: *szaktudás, őszinteség, egyenes magatartás minden helyzetben és a megfelelő munkatársak, vezetők kiválasztásának, a másokban szunnyadó tehetség kibontakoztatásának képessége.*

Darvas József munkásságát államunk magas kitüntetésekkel, egyebek között a Munka Vörös Zászlórendjével és a Munka Érdemrend arany fokozatával ismerte el. Az emberek, újpestiek és angyalföldiek ezrei pedig ragaszkodásukkal, szeretetükkel. Honnan tudjuk? Aki egyszer végigmegy vele a Chinoin udvarán, vagy a Váci úton, aki a közéletben ül a Megyeri úti pályán, annak észre kell vennie, hogy vonzza az embereket. Amerre megfordul, így köszöntik: — *Szevasz Csibi! — Hajrá Dózsa, Csibi bácsi! — Jól vagy Csibikém?*

HARGITAI PÁL